

אורות בכרמל

עלון ישיבת
החסדר והישיבה
הגבוהה בחיפה

ט"ו בשבט חג האילנות – ניסן יואלי

"היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר: בא"י אמ"ה שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות, ואילנות טובות, ליהנות בהם בני אדם".
בחודש ניסן בו הסתיו כבר עבר מזמן, הגשם ג"כ חלף הלך לו, הנצנים נראים בארץ, התאנה חונטת פגיה, והגפנים סמדר נותנים ריח, אין כמוהו ל"חג האילנות". אולם נהגו חג זה בט"ו שבט דווקא! ולמה?

ט"ו בשבט נזכר במשנה ובתלמוד כראש השנה לאילנות. כתאריך טכני בו ניתן להבחין בין פירות של שנה זו לפירות של שנה שעברה. אין כמו ט"ו בשבט לקבוע זאת, כי הרי אין בתקופת החורף שום פריחה, אפילו נצנים לא נראים בארץ, וקל להבחין בין החנטה של שנה פלונית, לזו של השנה שלאחריה.

אולם מה בין זה ובין חג לאילנות: הפירות משבעת המינים הנאכלים בתקופה זו מצומקים הם ויבשים לא סמדר להם ולא ריח, ובכל זאת תקנו המקובלים לקבוע דווקא יום זה כ"חג לאילנות", ולהרבות בו באכילת פירות!

כשהתורה מצווה על אכילה, היא מְצַנֶּה זאת בחג הפסח דווקא. אין בכל השנה מצוה לאכול אלא רק בחג הפסח. בתקופה זו של השנה בה בן ישראל בן חורין הוא, כשהאוויר מלא מריחות האביב והכל מתחדש בעולם, וכאילו חוזר הוא לימי בראשית. באווירה זו, מצוה התורה לאכול! ולא סתם אכילה אלא **אכילת קדשים** – **קרבן**, אוכל הבא מן החי שהוקדש לגבוה, כשהאכילה היא על השובע. האדם מישראל נדרש באכילה זו לקיים מצוות ה' ולא תאוות הגוף, שבאותה שעה כבר שבע.

אין כמו חודש ניסן בחג של חרות, לשחזר את אותו ציווי קדמון שצוּנה האדם הראשון בגן עדן על אכילה: "ויצו ה' א-הים על האדם לאמר **מכל עץ הגן אכל תאכל**". האדם אז חי בשביל לאכול, ולא אוכל בשביל לחיות. זו היא "אכילה של תורה". אכילה בזמן שהגאולה גלויה היא לעין כל.

אולם טרם זריחתה של הגאולה, עדין בחשכת הלילה, יש מי שכבר חש בה. יש מישהו הרואה רק את איילת השחר, והוא יודע כי הגאולה קרובה לבוא. לכן תקנו חכמי המשנה והתלמוד, שתיית יין בימי הפורים - בט"ו באדר. חכמים אלו חשו שאפילו גאולה כמו בימי מרדכי ואסתר שהיא רק כאיילת השחר ולא השחר עצמו גאולה היא. אמנם אין זו הגאולה השלמה לכן לא תקנו לאכול את מאכל הגאולה השלימה, אלא הסתפקו בשתיית יין בלבד, שהוא אמנם מאכל המשוכלל ע"י האדם, אך מאכל הבא מן הצומח, ואינו כקרובן של חג הפסח הבא מן החי.

תחושה זו פוקדת את חכמי חכמת הנגלה כבר **שלושים יום קודם** הפסח. חכמי חכמת הנסתר - המקובלים, רגישים הם ביותר. אם איילת השחר היא סוף הלילה, הרי שט"ו בשבט הוא הלילה עצמו. גם ברגעים כאלו הם יכולים לחוש את הגאולה הממשמשת, עוד שלושים יום קודם לפורים – לאיילת השחר. הם, הרגילים להקדים ולקום בחושך לתקון חצות, הם המסוגלים לתקן "אכילת גאולה" בט"ו בשבט. אמנם החושך עדיין סובב, אין פריחה, אין חנטה הכל נובל הכל יבש, לכן תקנתם היא אכילת פירות - פרי גולמי ללא שום תיקון מצד האדם.

אפילו אם הפרי הוא מהגאולות הקודמות משנים עברו. עם קצת הלחלוחיות שעוד נותרה בהם, הם יכולים לתקן ע"י אכילה, כאותן עצמות יבשות, שגידיים ינתנו בהן, ואח"כ הבשר והעור עד נתינת הרוח - רוח חיים.

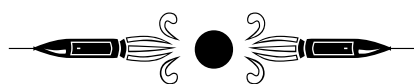
התורה ניתנה לכלל ולא ליחידים. אין היא יכולה לצוות על כל אדם להכיר כבר בט"ו בשבט את רוחה של הגאולה. לכן מצוה היא על כולם לברך את ה' ב"ברכת האילנות" בחודש ניסן דווקא, אך עם הזמן נחלת היחידים הופכת לנחלת הכלל, בימי חכמי המשנה ותלמוד, לאחר שואת המן, "גאולת פורים" נגלתה בעולם, ולאחר שואת גרוש ספרד "גאולת ט"ו בשבט" התפשטה בעולם. כמו שלמדונו חז"ל על גאולתם של ישראל: "בתחלה היא באה קימעה קימעה ואחר כך היא מנצנצת ובאה ואח"כ פרה ורבה ואח"כ מרטבת והולכת".

יהי רצון שנדע בכל שלב ושלב משלבי הגאולה לחוש בה, ולבטא תחושה זו במעשים האמוניים הנכונים.

הליכות עולם (או"ח סימן חניא) – י(ה)

- א. נהגו חלק מן האשכנזים להוציא את הציציות מחוץ לבגדיהם, וספרדי שרוצה להוציא את הציציות מחוץ לבגדיו – רשאי.
- ב. מי שפשט את טליתו על מנת להחזירה – אינו צריך לברך שוב (וכל זה בזמן שלא הסיח דעתו מלשים את הטלית שוב).
- ג. מי שנפלה טליתו לגמרי – צריך לחזור לברך.
- ד. מי שישן עם טלית קטן, או מי שלבש טלית קטן לפני זמן ציצית – יברך כשיגיע זמן ציצית, ויאחוז בציצית בזמן הברכה.
- ה. גם הספרדים יכולים להטיל ציציות לבנות בבגד צבעוני (ויש מצריכים לכתחילה ע"פ חלק מהראשונים פתילות מצבע הבגד). וע"פ הקבלה יש להשתדל שהטלית תהיה לבנה.
- ו. בגד שאין לו ארבע כנפות, פטור מציצית. ואם יש לו יותר מארבע, חייב בציצית. ויש לעשות בו את הציצית, בארבע הפינות המרוחקות ביותר זו מזו.
- ז. מי שתפר את פינת הבגד, בצורה שנראה שאין לה כנף, לא נפטר הבגד מציצית.
- ח. בגד העשוי מעור פטור מציצית, אף אם פינותיו עשויות מבד. בגד העשוי מבד, אף אם פינותיו עשויות מעור – חייב בציצית.
- ט. בגד בעל שלש פינות שעשה בו ציצית, ואח"כ הוסיף חלק והפך את הבגד לבגד בעל ארבע כנפות – צריך להתיר את הציציות ולקושרם מחדש, משום שנאמר: "גדילים תעשה לך" – ולא מן העשוי.

"הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר" – נתנאל גורודצקי

במסכת אבות נאמר: "רשב"ג אומר, על ג' דברים העולם קיים, על הדין ועל האמת ועל השלום, שנא' אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם". רשב"ג מלמד אותנו שכדי

לקיים עולם, כדי שהעולם יתקדם ויתעלה לקראת תכליתו, צריכים את שלושת המידות האלה.

האדם, בהתמודדו עם כל מציאות שהיא, חייב לשלב את שלושת המידות, אך בכל פעם במינון שונה. בניגוד לתפיסה הנוצרית העכו"מה, לא יעלה על הדעת שנתייחס למעשה הרוצח ולמעשה התליין כאל מעשה שווה. או למשל, לא ייתכן שמחנך בכיתה יתן יחס שווה לכל התלמידים, בין טובים ובין רעים.

לכן יש לומר, שפעמים יש לתת מקום למידה אחת יתר על חברתה, לפעמים יש צורך להעדיף את השלום על פני האמת. כי השלום הוא השלמות, הסדר של המציאות, ואם האמת תגרום לזעזוע והתרחקות מן המטרה, יש לשנות מן האמת (אך לא את האמת).

חז"ל (במדרש אגדה), בענין תגובת שרה לבשורה שיוולד לה בן, אומרים כך: "ואני זקנתי. מכאן ששינה הקב"ה מפני השלום. היא אמרה ואדני זקן, והקב"ה אמר ואני זקנתי". ויש לתמוה, כיצד הקב"ה שחותרמו אמת משנה מן האמת?

אלא שיש לבאר ע"פ מה שאמרנו, שהאמת הפנימית החותרת לקראת המטרה של שלמות העולם ותקונו, גוברת על האמת הרגעית, הזמנית, החיצונית שלא מבחינה בין מצב למצב, בין אדם לאדם. אין אנו רוצים אמת שמזיקה, אמת כזו לא יכולה להיות חלק מתורת אמת. פעמים וישנו מצב שאסור ללכת ע"פ ההלכה כדוגמת: "הלכה ואין מוריין כן", "עת לעשות לה' הפרו תורתך", "עוד אחרת היתה" וכו'. (כמובן, לא מסרן הכתוב אלא לחכמים, ולא באתי אלא להסביר את חשיבות הענין).

אחת הדוגמאות לכך נמצאת בהלכה, שכך אומר הרמב"ם: "ולא כל המקראות מְתַרְגְּמִין בצבור, מעשה ראובן וברכת כהנים ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם כולם נקראין ולא מְתַרְגְּמִין, ובמעשה אמנון במקום שנאמר אמנון בן דוד נקרא ולא מְתַרְגְּמִים".

המטרה הראשונה שצריך לשים לב אליה בשעה שבאים לדבר עם אדם היא, הפעולה החינוכית שהדבור יגרום. הדבור הוא מלשון הדברה, "להדביר את הצאן", להנהיג אותם בדרך ישרה. תמיד יש לבחון האם הדברים יחנכו את האדם, יישרו וייטיבו את מעשיו, או ח"ו יזיקו.

ביסוד מידה זו עומדת השאיפה לשלמות, לעשייה לשם שמים, לקדושה. אדם שלא בוחן את דבריו, מזיק לעולם. יש דברים שצריכים להשאר בתוך מסגרת מתאימה ולא לצאת החוצה.

צד נוסף של הזהירות במידה זו, מגלים לנו חז"ל במכילתא על הפסוק "וחמושים על בני ישראל מארץ מצרים": "ר' נהוראי אומר, העבודה! ולא אחד מחמש מאות עלו... ואימתי מתו בשלושת ימי אפלה שנאמר לא ראו איש את אחיו שהיו קוברין מיתיהן והודו ושבתו שלא ראו אויבים ושמחו במפלתם". כלומר, הקב"ה הביא את מכת החושך כדי שיוכל להמית את פושעי ישראל, אך בלי שהגויים ירגישו, שלא יגרם חלול השם. חלול השם הוא מלשון חול ומלשון חלל, ממעט ומונע את הופעת הקדושה, ולכן הוא מנוגד למטרה הכללית של העולם.

יש דברים שצריכים להשאר בתוך מסגרת מסוימת ולא לצאת החוצה. בלעם הרשע בברכו את ישראל אמר: "מה טובו אהליך יעקב", וכמו שכתוב בגמרא "ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה, אמר: ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה" - הצניעות של עם ישראל שומרת על הקדושה. האשה הפרוצה נקראת קְדֻשָּׁה - ההיפך מהקדושה. הקדושה תבוא רק מתוך הצבת הגבולות, מתוך ראיית ההבדלים.

יהי רצון מלפני החונן לאדם דעת, שיתן בלבנו בינה להבחין מתי העת לחשות ומתי העת לדבר. ויהי רצון שלא נגיע למה שאומר אבטליון: "חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל". אמן.

אין יאוש בעולם כלל

צריך שתדע, שאפילו אם אתה משוקע במדור הקליפות, ואתה במדרגה תחתונה מאד, עד שנדמה לך שאי אפשר עוד להתקרב אליו יתברך, מחמת שנתרחקת מאד ממנו, אף על פי כן, תדע שאפילו במקומך גם כן שם תוכל למצוא א-הותו, ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו יתברך, ולשוב אליו בתשובה שלמה, כי לא רחוקה היא ממך, אלא שבמקומך שם רבו הלבושים.

[ליקוטי מוהר"ן ח"א תורה לג].

מן הבאר (מדברי ראש הישיבה על באר הגולה)

אחת הטענות המרכזיות שמשמיעים נגד חז"ל, היא במסכת מכות (ה:), ששם אמרו חז"ל בעניין עדים זוממים – "לא הרגו נהרגין, דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה". וכי יעלה על הדעת "להחמיר על מי שלא עשה יותר ממי שעשה"?

"ועם כי לא היה צריך להשיב על זה, כי אין משפטי התורה נמוס בני אדם". התורה אינה חוקי בני אדם, שהכל פועל לפי כללי ההגיון, אלא היא "מצוה א-הית ... וכך קבלו המצות איש מפי איש ואין הולכים בזה אחר הסברא של אדם" - סברות זה דבר מצוין, אבל צריך לדעת מה המקום שלהן. וכמו שכתב ר"י אלבו (העקרים ג, כג): "אבל מה שנמצא בתורה בפירוש או בקבלה, אין היוצא באותן הדרכים מועיל, ולא מעלה ולא מוריד, לבטל הכתוב או הקבלה" – אם ע"פ י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן נגיע למסקנה הסותרת מה שכתוב בתורה, או למסורת חז"ל, כל הלימוד בטל ומבוטל.

וכיון שהדברים הינם מצוה א-הית, אף אם לא נבין, ואף אם נראה שדבר זה אינו מובן ע"פ ההגיון, "יהיה זה כאחד ממצות התורה שהם נעלמות ג"כ מבני אדם". וכי אנו מבינים מדוע הקב"ה צוה על פרה אדומה? גם בדברי חז"ל, כיוון שנאמרו במסורת מהר סיני, אף אם לא נבין, אין זה גורע מהדין עצמו.

מכל מקום, אומר המהר"ל, כדי שלא יטען איזשהו מתעקש שזוהי התחמקות "לא אחשה עד אשים כאור צדקם, למען ידעו כל עמי הארץ"¹, כי לא כמחשבת בני אדם מחשבות חכמים הראשונים.

ואף כי הרמב"ן ז"ל כבר נתן הסבר לעניין זה, באומרו (דברים יט, יט), כי "משפט העדים המוזמין בגזרת השליט" – ע"פ ההגיון מדוע נאמין לכת עדים אחת יותר מן השנייה? אין הסבר מלא לכך ע"פ ההגיון, אלא שזוהי גזירת ה'. "והנה כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש, ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם, צוה הכתוב שיהרגו, כי בזכותו של ראובן שהיה נקי וצדיק" הוזמו העדים, ואילו "היה

¹ המהר"ל רומז שטענה זו אינה "עם הארצות" בלבד, אלא גם טענה גויית, ולכן השתמש במלים "עמי הארץ", ע"פ הפסוק (דה"י ב ו, לג) בתפילת שלמה: "וְאֵתָהּ תִּשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שְׁבַתְךָ וְעֲשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנִּכְרִי לְמַעַן יִדְעוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת שְׁמֶךָ וְלִירְאָה אֶתְךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל".

רשע בן מות לא הצילו השם מיד בית דין", כמו שנאמר (שמות כג, ז) "כי לא אצדיק רשע. אבל אם נהרג ראובן, נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, ... ואילו היה צדיק לא יעזבנו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב (תהלים לז לג) ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו. ועוד שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי", כי ישנה הבטחה לשופטי ישראל, "שהקב"ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט".

אולם המהר"ל אינו מסתפק בהסבר זה, משום שההבטחה שהקב"ה עם בית הדין בדבר המשפט, היא לא בכל מקרה, שהרי אחת מהסיבות לחורבן הייתה שבתי הדין עיוותו את המשפט. לכן אומר המהר"ל: "נוסיף לזה עוד דברים גדולים ויהיו נראים ונכרים דברי אמת".

"וראשונה יש לך לדעת, כי ... מיתת ב"ד יש לדרוש העדים שהעידו בנפש בשבע דרישות ובשבע חקירות, וכל חכם וחכם לפי עומק חכמתו היה מוסיף חקירות שכל המוסיף לחקור העדים הרי זה משובח. וכל זה כי חמור מאוד מאוד שפיכת דם האדם אשר נברא בצלם א-הים אם לא הדבר מוכרח מאוד מצד הדין המחייב". וכיון שכך אין להרוג מן הדין (חוץ ממקרים של הוראת שעה), אם הדין אינו מוחלט (ואם מישהו הצליח להתחמק מדין של בשר ודם, הקב"ה ידרוש מעמו).

ולכן אע"פ שמצד "גודל העבירה יותר ראוי שיהיה חייב מיתה כשהרגו, מ"מ מצד עצם הדין ראוי יותר להיות נהרגין כשלא הרגו ויזמו להרוג". משום שאפשר להעניש רק על מעשה, וכאשר זמם לעשות "המחשבה עוד בנמצא וזהו קודם שהרגו, ... וניכר המחשבה כאשר בית דין עוסקים בעדות זה, ואז שייך ובערת הרע מקרבך, אבל כאשר נעשה הדין" המחשבה אינה בנמצא, ואין כאן מעשה שאפשר להעניש עליו.

"ואם קשה דסוף סוף כיון שגרם מיתה לחבירו והעיד שקר, למה לא יהיה נדון למיתה? ... כבר אמרנו כי המשפטים הם שנים, המשפט האחד מצד הדין בעצמו כי התורה היא תורת אמת מדברת מצד הדין בעצמו", התורה עוסקת רק הדין אמת מוחלט. ולכן "אין לפי דין תורה, שאם אמר אחד לחבירו תהרוג זה והרגו, ... שיהיה חייב מיתה ... , וזה מצד התורה שהיא חכמה שלא חייבה רק מי שעושה מעשה בידים. ... ואם חסר אל העושה כחוט השערה שאין נותן הדין להיות דמו נשפך - אין דמו נשפך", כי כל דברי התורה בדיוק כפי שצריך להיות, "כי אין בית דין יכולין

להמית אותו חציו. ולפיכך אמרה תורה הא-הית שהוא פטור מדין אדם ודינו הוא אצל הש"י". משום שרק הקב"ה יכול להענישו בדיוק כפי מה שמגיע לו.

"והנה דבריהם דברי חכמה ואמת לגמרי".

... מדווחים מהשטח!!!

בשבת פרשת "בא" התקיים בישיבה "שבוע ביטול גוריה" □ או בשמו הספרותי "שבוע מאמרים" □ יש לציין שרוב הגבריה אקרו את העניין ברצינות □ ובכל זאת היו כאלו שהגליפו נושא רק שלש פעמים ☹️ בשבת פרשת וארא זכינו לביקור של ברוס ושמתי ברקוביץ' □ שכחנו לציין אבל גם זאצד זאזשטיין קפץ לביקור יומיים קודם □ ממש סמוך אסגירת העלון זכינו לביקור של מושיקו (!) □ הנ"ל יצא ארגיזה (לא גמאוד!) □ אני לא רוצה ארמוז, אבל יש גבריה שעדיין לא ביקרו בישיבה מגילת השירות □ לא נשכח ולא נסא □ זו הייתה בדיחה, אכל הכבדים שביננו ☹️ מסתמן סיומו של "משבר גלנכה" (זכורים?) בישיבתנו □ אם כי יש עדיין פצוצים □ געשו אהם "מי שברך" ☹️ בשטט"מ ביום שני ט' בשבט סיימנו את כרך א' של המשנה ברורה □ בסיום הסיום הגבריה נגשו אסעודת מצוה □ ארוגת בוקר כמו כל יום ☹️ השנה לא יתקיים סדר ט"ו בשבט בישיבה □ השבת היא שבת גופשית ☹️ דברי גוריה אטובת העלון □ וכמו כן רעיונות איפור, אפשר אלא □ באינטרנט (ה' ירגס), בדואר או בטלפון □ או בכל דרך יצירתית אחרת שראית אכס □ אהגראת!

גזרי ושחור

פינת הבלת"מ ⌚ לפי אופק ערד (עזה)

צאת הכוכבים	עמוד השחר	
17: 37 - 17: 43 (+ 2)	5: 10 - 5: 15 (+3)	יו – כב בשבט
17: 43 - 17: 48 (+ 3)	5: 03 - 5: 09 (+3)	כג – כט שבט